

Crisis in de groene Stad; het wordt pas een probleem als je bezuinigt op ambitie

Wethouder Martijn Vroom: 'Verdacht veel offertes zijn tien procent lager. Precies het geplande bezuinigingsbedrag'

Zo'n beetje alle Nederlandse gemeenten bezuinigen op dit moment op openbaar groen. Percentages verschillen, maar opvallend vaak worden percentages genoemd tussen de 10 en 25 procent. Dat lijkt veel en dat is het ook, maar volgens een expertpanel dat werd gehouden in de driehonderd jaar oude raadzaal van de gemeente Noordwijk, wordt ook hier de soep niet altijd zo heet gegeten als deze wordt opgediend.

Auteur: Hein van Iersel

Al jaren roepen groenbeheerders, aannemers en boomkwekers tegen elkaar: 'Het valt nu nog wel mee, maar volgend jaar gaat het écht gebeuren: de grootscheepse bezuinigingsoperatie.' Weinig mensen realiseren zich dan dat er de afgelopen jaren al het nodige gebeurd is, maar dat er klaarblijkelijk zoveel flexibiliteit en ruimte in de markt zat, dat dit niet echt opviel. Hoogstens klagen leveranciers en aannemers er tegen elkaar over dat de prijzen dit jaar wel heel slecht zijn. In 2013 en 2014 zal de kaasschaaf die de afgelopen jaren is gehanteerd, waarschijnlijk opzij worden gelegd en vervangen door een dieper snijdend slachtmes.

Gastheer wethouder Martijn Vroom van de gemeente Noordwijk bijt het spits af. Wat zijn gemeente de laatste jaren heeft gedaan, is een verdere integratie tussen onderhoud, beheer en nieuwaanleg. Vroom claimt niet dat zijn gemeente daarin enig is of de eerste was, maar regionaal in ieder geval wel een van de eerste. Dit heeft een forse verandering bewerkstelligd in de manier van werken. Op het moment dat je bij aanleg al rekening houdt met beheer, kun je beter, slimmer en vooral ook goedkoper onderhouden. Ook in dat proces worden natuurlijk soms pijnlijke keuzes gemaakt, bijvoorbeeld op plaatsen waar rozen vanuit kostenooipunt worden verwijderd om ingeruild te worden voor gras.

Arie Slagmolen van de gemeente Haarlemmermeer gelooft dat je met een goed ontwerp excessieve beheerlasten kunt vermijden. Hij stelt dat van een duurzaam ingerichte groene ruimte iedereen rijker wordt. Het gaat uiteindelijk over de beperking van de totale kosten die bij aanleg en tijdens de gehele levensduur van de groenvoorziening door de eigenaar moeten worden opgebracht (*total cost of ownership*).

Om dit soort discussies gaat het natuurlijk niet, want naast de keuze tussen gras of rozen zijn er nog tientallen andere dilemma's en ontwerpkeuzes die gemeenten moeten maken, waarbij iedere

André Houtman

De burger wil een boom voor het huis van de buurman en een parkeerplaats voor het eigen huis

Jan de Vries van Boomkwekerij Boot, met ook rozen in het assortiment, is het daar natuurlijk niet mee eens. Volgens De Vries kan hij cijfers laten zien die aantonen dat een rozenperk goedkoper is in onderhoud dan gazon. Een belangrijke voorwaarde daarbij is wel dat de stelregel wordt gehanteerd van de juiste plant op de juiste plek.

Martijn Vroom

Arie Slagmolen

Ger Duijf

Dirk Doornenbal

Ik weet hoe belangrijk het is om het ambtelijk apparaat op een creatieve manier alle hoeken van de kamer te laten zien

keuze per definitie zijn gevolgen heeft voor de kosten van beheer en onderhoud. De eerste vraag die het expertpanel daarbij opwerpt: 'Zit er op dit moment nog voldoende kennis verankerd in het gemeentelijke apparaat om de gevolgen van die keuzes door te rekenen?'

Arie Slagmolen ziet daar geen enorm probleem. Slagmolen werkt als adviseur ruimtelijke inrichting bij het Ingenieursbureau voor de zich nog steeds dynamisch ontwikkelende gemeente Haarlemmermeer. Deze gemeente is groot genoeg om voldoende inhoudelijke kennis in het ambtenarenapparaat te waarborgen en daarnaast kennis in te huren voor bijzondere projecten. Zo positief als Slagmolen is over de eigen organisatie, zo kritisch zijn veel andere panelleden over gemeentelijke organisaties in het algemeen. De indruk bestaat dat de ambtelijke organisatie van de moderne regiegemeente vooral bestaat uit procesmanagers: mensen die geen of bijna geen inhoudelijke kennis hebben, maar vooral oog hebben voor het proces van organiseren, registreren en uitbesteden.

Jan de Vries komt nog even terug op zijn rozen: 'Ik kan wel aantonen dat een rozenperk goedkoper is dan een gazon, maar uiteindelijk komt er toch een aanbesteding.'

Doornenbal schiet in op het voorbeeld van de overkapping van de A12 en de rol van Rijkswaterstaat. Doornenbal: 'Wie moet daar de kwaliteit controleren? Daar werken alleen maar procesmanagers.'

Korte metten te maken met de 'knippen en plakken'-ontwerpbureaus

Kennis

Andre Houtman van Houtman & Sander landschapsarchitectuur waagt te betwijfelen of alle kennis zelf in huis hebben wel zo belangrijk is: 'We leven toch in de tijd van netwerkorganisa-

ties. Kennis die we zelf niet hebben, halen we ergens anders. Waar het om gaat, is dat we een *open mind* hebben naar elkaar.'

Martijn Vroom herkent dat: 'We zijn te snel geneigd om onze eigen stokpaardjes van stal te halen.'

Toon Ebben ziet de oplossing in een andere richting: 'Leg de verantwoordelijkheid als geheel bij een ontwikkelaar neer en geef hem langjarig de plicht om het groenonderhoud te verzorgen.' Volgens Ebben zorgt dit er automatisch voor dat de openbare ruimte onderhoudsvriendelijk wordt ingericht omdat de ontwikkelaar daar als eerste van zal profiteren.

Arie Slagmolen ziet dat ook in zijn eigen stad. Sommige ontwikkelaars dragen het groen niet over aan de gemeente, maar brengen het onder in een eigen parkmanagementorganisatie. Dit is zeker het geval waarbij er sprake is van dubbel grondgebruik zoals bij het cradle-to-cradle Park 20120 op de parkeergarages in Beukenhorst-Zuid in Haarlemmermeer.

Martijn Vroom ziet dit niet zitten: 'Waarom zullen projectontwikkelaars of aannemers dit doen?'

Ik kan wel aantonen dat een rozenperk goedkoper is dan gazon, maar uiteindelijk komt er toch een aanbesteding

Toon Ebben geeft het antwoord: 'Dat doen ze natuurlijk niet voor niets. Ze willen daar een fee voor ontvangen, maar de totale kosten voor onderhoud gecombineerd met beheer zouden in dergelijke gevallen wel eens lager kunnen zijn.' Wat je doet met projectontwikkelaars is natuurlijk ook te realiseren bij corporaties. Ook hier is Vroom niet direct voor te porren: 'Corporaties hebben op dit moment geen cent te makken.'

Nieuwe manieren

Naast het uitbesteden van een project inclusief beheer zijn er ook andere manieren om slimmer te beheren. Arie Slagmolen geeft een voorbeeld. Haarlemmermeer heeft te maken met een industrieterrein dat enigszins dreigt te verloederen. De gemeente biedt nu de aanwezige bedrijven aan om een bepaald basisonderhoudsniveau te bekostigen uit de pot van de gemeente. Als de ondernemers meer willen, moeten zij uit eigen zak bijbetalen. De gemeente stimuleert de ondernemers om op hun terrein parkmanagement in

te voeren, zodat zij zelf kunnen investeren in het beheer van de openbare ruimte opdat het door hen gewenste beheerniveau wordt bereikt. Twee keer per jaar worden de terreinen door de gemeente geschouwd, of deze nog aan het basisniveau voldoen. Een ander voorbeeld is de Bedrijven Investerings Zone (BIZ) waarbij ondernemers meebetalen aan kwaliteitsverbeteringen van de openbare ruimte.

Leveranciers en aannemers klagen er al jaren over dat de prijzen dit jaar wel heel slecht zijn

Een volgende manier is het uitbesteden of zelfs het verkopen van snippergroen. Gemeenten hebben vaak tal van minder belangrijke stukjes groen die grenzen aan de tuin van de burger. Onderhoud van dit snippergroen is vaak duur en de toegevoegde waarde zeer beperkt. Gastheer Martijn Vroom is niet al te enthousiast over het verkopen of afstaan van deze terreintjes. In Noordwijk leidde dit maar al te vaak tot nog meer parkeerplaatsen en dus vermindering van de kwaliteit van het openbare groen. Vroom is niet de enige die dit gevaar constateert. Nog steeds is bij velen klaarblijkelijk het leidende idee dat veel burgers een boom voor het huis van de buurman willen en een parkeerplaats voor hun eigen huis.

Een andere manier van meer voor minder is het inzetten van vrijwilligers. Ook hier heeft Haarlemmermeer positieve ervaringen mee. Het bespaart geld in onderhoud en levert ook nog eens meer *commitment* van de burger voor de openbare ruimte.

Lang leve de crisis

Een ding is zeker: tien, twintig of dertig procent bezuinigen levert zeker niet hetzelfde procent kwaliteitsverlies op. Ontwerper Houtman gaat zelfs nog een stap verder en ziet de crisis primair als een kans. 'In de afgelopen hausse moesten we zo snel plannen maken en projecten realiseren dat de kwaliteit wel eens ondermaats was. Nu is er weer tijd om met meer rust en op gedegen manier te werk te gaan. Belangrijk daarbij, volgens Houtman, is dat we niet in het handboek blijven hangen, maar op maat ontwerpen en aanleggen. Dirk Doornenbal, die tijdens het expertpanel de VHG vertegenwoordigt, is het

hier hartgrondig mee eens, maar vertaalt dat niet alleen naar de ambtelijke organisaties, maar ook richting ontwerpers. Volgens Doornenbal is de crisis een goede kans om korte metten te maken met de 'knippen en plakken'-bureaus.

Toon Ebben geeft een aardig voorbeeld: 'Het is gebruikelijk om iedere vijf meter een boom te plaatsen. Vervolgens moet de helft van die bomen na tien of twintig jaar weer gekapt worden, een beetje volgens het oude wijkers/ blijversprincipe. Is het dan niet handig om meteen minder bomen te plaatsen en dan wellicht in een grotere maatvoering? Je hebt dan bovendien twee keer zoveel parkeerplaatsen.'

Hagen

Beheren blijkt ook modegevoelig te zijn. Andre Houtman geeft een aardig voorbeeld. Hij heeft een project gehad waar beheerders vragen stelden over het beheer van hun blokhagen. Aan de wegganten werd een rand vrijgelaten omdat de angst bestond dat auto's beschadigd zouden raken door langsrijden. Het gevolg was wel dat er alsnog, heel duur, geschoffeld moest worden. Daarop is besloten de blokhagen breder uit te laten groeien. Dat scheelde onderhoudskosten door minder schoffelen en de langsrijdende auto's 'snoeiden' voortaan de uitgroei van de blokhagen.

Hagen, en dan vooral de historische buxushagen, zijn een van de opvallende kenmerken van het openbaar groen van Noordwijk. Dit soort hagen is natuurlijk notoir duur in onderhoud. Noordwijk lost dat ten dele op door het gebruik van SW-medewerkers. Deze zijn goedkoper en werken vaak enorm gedreven.

Toon Ebben herkent dat en meldt bovendien dat zeker lokale ondernemers vaak prima SW-medewerkers in hun werk kunnen opnemen. Vroom vertelt over een dilemma dat hij als bestuurder heeft. Enerzijds wil hij het werk dat Noordwijk uitbesteedt, bij Noordwijkse of in ieder geval lokale bedrijven houden, anderzijds is het in het belang van de Noordwijkse burger om zo scherp mogelijk aan te besteden.

Jan de Vries besluit op een goed bestede middag: 'Het wordt pas een probleem als de bestuurder' – hij wijst op wethouder Martijn Vroom – 'niet meer in staat is de ambitie hoog te houden. Ik ben zelf ook een aantal jaren wethouder geweest en weet hoe belangrijk het is om het ambtelijk apparaat op een creatieve manier alle hoeken van de kamer te laten zien.'

Het expertpanel 'Crisis in de groene Stad' werd bijgewoond door de volgende personen:

- Arie Slagmolen (projectleider Ingenieursbureau Haarlemmermeer)
- Martijn Vroom (wethouder gemeente Noordwijk)
- Ger Duijf (adviseur)
- Jan de Vries (Boot & Co)
- Toon Ebben (Boomkwekerij Ebben)
- Dirk Doornenbal (namens VHG)
- Andre Houtman (Houtman & Sander landschapsarchitectuur)

Jan de Vries

Toon Ebben